

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ТИББИЁТ АКАДЕМИЯСИ

2025

2011 йилдан чиқа бошлаган

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI
AXBOROTNOMASI

В Е С Т Н И К
ТАШКЕНТСКОЙ МЕДИЦИНСКОЙ АКАДЕМИИ

Тошкент

Выпуск набран и сверстан на компьютерном издательском комплексе

редакционно-издательского отдела Ташкентской медицинской академии

Начальник отдела: М. Н. Аслонов

Редактор русского текста: О.А. Козлова

Редактор узбекского текста: М.Г. Файзиева

Редактор английского текста: А.Х. Жураев

Компьютерная корректура: З.Т. Алюшева

Учредитель: Ташкентская медицинская академия

Издание зарегистрировано в Ташкентском Городском управлении печати и информации

Регистрационное свидетельство 02-00128

Журнал внесен в список, утвержденный приказом № 201/3 от 30 декабря 2013года

реестром ВАК в раздел медицинских наук

Рукописи, оформленные в соответствии

с прилагаемыми правилами, просим направлять

по адресу: 100109, Ташкент, ул. Фароби, 2,

Главный учебный корпус ТМА,

4-й этаж, комната 444.

Контактный телефон: 214 90 64

e-mail: rio-tma@mail.ru

rio@tma.uz

Формат 60x84 1/8. Усл. печ. л. 9,75.

Гарнитура «Cambria».

Тираж 150.

Цена договорная.

Отпечатано на ризографе редакционно-издательского отдела ТМА.

100109, Ташкент, ул. Фароби, 2.

Вестник ТМА 2025

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Главный редактор

проф. А.К. Шадманов

Заместитель главного редактора

проф. О.Р.Тешаев

Ответственный секретарь

проф. Ф.Х.Иноятова

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ

акад. Аляви А.Л.

проф. Билалов Э.Н.

проф. Гадаев А.Г.

проф. Жае Вук Чои (Корея)

акад. Каримов Ш.И.

проф. Силина Т. (Украина)

акад. Курбанов Р.Д.

проф. Зуева Л. (Россия)

проф. Метин Онерчи (Турция)

проф. Ми Юн (Корея)

акад. Назыров Ф.Г.

проф. Нажмутдинова Д.К.

доц. Рахматуллин А.Р. (Россия)

проф. Саломова Ф.И.

проф. Трескач С. (Германия)

проф. Шайхова Г.И.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА

Дмн. Абдуллаева Р.М.

проф. Акилов Ф.О. (Ташкент)

проф. Аллаева М.Д. (Ташкент)

проф. Хамдамов Б.З. (Бухара)

проф. Ирискулов Б.У. (Ташкент)

проф. Каримов М.Ш. (Ташкент)

проф. Маматкулов Б.М. (Ташкент)

проф. Охунов А.О. (Ташкент)

проф. Парпиева Н.Н. (Ташкент)

проф. Рахимбаева Г.С. (Ташкент)

проф. Хамраев А.А. (Ташкент)

проф. Холматова Б.Т. (Ташкент)

проф. Шагазатова Б.Х. (Ташкент)

Herald TMA 2025

EDITORIAL BOARD

Editor in chief

prof. A.K. Shadmanov

Deputy Chief Editor

prof. O.R. Teshayev

Responsible secretary

prof. F.Kh. Inoyatova

EDITORIAL TEAM

academician Alyavi A.L.

prof. Bilalov E.N.

prof. Gadaev A.G.

prof. Jae Wook Choi (Korea)

academician Karimov Sh.I.

prof. Silina T. (Ukraine)

academician Kurbanov R.D.

prof. Zueva L. (Russia)

prof. Metin Onerc (Turkey)

prof. Mee Yeun (Korea)

prof. Najmutdinova D.K.

assoc. Rakhmatullin A.R. (Russia)

prof. Salomova F.I.

prof. Treskatch S. (Germany)

prof. Shaykhova G.I.

EDITORIAL COUNCIL

DSc. Abdullaeva R.M.

prof. Akilov F.O. (Tashkent)

prof. Allaeva M.D. (Tashkent)

prof. Khamdamov B.Z. (Bukhara)

prof. Iriskulov B.U. (Tashkent)

prof. Karimov M.Sh. (Tashkent)

prof. Mamatkulov B.M. (Tashkent)

prof. Okhunov A.A. (Tashkent)

prof. Parpieva N.N. (Tashkent)

prof. Rakhimbaeva G.S. (Tashkent)

prof. Khamraev A.A. (Tashkent)

prof. Kholmatova B.T. (Tashkent)

prof. Shagizatova B.X. (Tashkent)

*Journal edited and printed in the computer of Tashkent
Medical Academy editorial department*

Editorial board of Tashkent Medical Academy

Head of the department: M.N. Aslonov

Russian language editor: O.A. Kozlova

Uzbek language editor: M.G. Fayzieva

English language editor: A.X. Juraev

Corrector: Z.T. Alyusheva

Organizer: Tashkent Medical Academy

*Publication registered in editorial and information
department of Tashkent city*

Registered certificate 02-00128

*Journal approved and numbered under the order 201/3 from 30 of
December 2013 in Medical Sciences DEPARTMENT OF SUPREME ATTESTATION*

COMMISSION

COMPLETED MANUSCRIPTS PLEASE SEND following address:

*2-Farobiy street, 4 floor room 444. Administration building of TMA.
Tashkent. 100109, Toshkent, ul. Farobi, 2, TMA bosh o'quv binosi, 4-qavat,
444-xona.*

Contact number: 71- 214 90 64

e-mail: rio-tma@mail.ru. rio@tma.uz

Format 60x84 1/8. Usl. printer. l. 9.75.

Listening means «Cambria».

Circulation 150.

Negotiable price

Printed in TMA editorial and publisher department risograph

2 Farobiy street, Tashkent, 100109.

Natijalar. Nazorat guruhida son-tizza osti segmenti va boldir-tovon segmenti eng ko'p shikastlangan sohaligi aniqlandi, 51,61%. Asosiy guruhda ham aynan shu segmentlar zararlanganligi aniqlandi, 50,0%. Nazorat guruhidagi 6 (9,67%) nafar bemorda stenoz va 3 (4,84%) nafar bemorda okklyuziya, asosiy guruhda 4 (8,0%) nafar bemorda stenoz va 2 (4,0%) nafar bemorda okklyuziya aniqlangandan keyin ularda MSKT-angiografiya tekshiruvi o'tkazildi va ularda rentgenendovaskulyar amaliyotlar bajarildi. Asosiy guruhdagi 1 nafar (16,7%) bemorda YUSA da 95% stenoz aniqlandi va bu bemorga STRAIGHT 5F diagnostik kateteri yordamida ballonli dilatatsiya amaliyoti bajarildi, qon oqimi to'liq tiklandi. Orqa katta boldir arteriyasida (OrKBA) 5,0 sm okklyuziya aniqlangan 1 nafar (16,7%) bemorda BAP va stentlash amaliyoti o'tkazildi, qon oqimi tiklandi, barmoqlar va oyoq kaft sohasi yumshoq to'qimalarida mahalli harorat ko'tarildi, medial to'piq osti sohasida puls aniqlandi. YUSA va TOA da gemodinimik ahamiyatsiz stenoz (30% va 35%) va OrKBA da gemodinimik ahamiyatli stenoz (89%) aniqlangan 1 nafar (16,7%) bemorda 0,014 o'tkazgich orqali diametri 1,5-4,0 mm bo'lgan ballonli kateter yordamida 180 soniya 15-18 atm.bosimda dilatatsiya qilindi, lekin restenoz bo'lish ehtimoli borligi uchun stentlash amaliyoti ko'llandi. 1 nafar (16,7%) bemorda OKBA da gemodinimik ahamiyatli steno (89%) stenoz aniqlandi va bu bemorga ham stentlash amaliyoti bajarildi, qon tomir o'tkazuvchanligi tiklandi, puls aniqlandi. Orqa katta boldir arteriyasida (OrKBA) to'liq o'tkazuvchanlik buzilgan 1 nafar (16,7%) bemorda ballonli angioplastika bilan stentash amaliyoti omadli bajarildi, yumshoq to'qimalar isidi, puls tiklandi, qon oqimi yaxshilandi.

Xulosa. potensial yashovchan bo'lmagan to'qimalarni maksimal darajada olib tashlash, yiringli-nekrotik jarayonga qo'shilib ketgan pay va kletchatka bo'shliqlarini maksimal darajada ochib kirish va sanatsiya qilish, infeksiya tarqalishini va ko'payishini oldini olish maqsadida ozonlashgan fiziologik eritma konsentratsiyasini oshirish va yuvish vaqtini uzaytirish, antiseptik eritmalar bilan maksimal tozalash, distal arteriya qon oqimini tiklash maqsadida mikrotsirkulyatsiya va dezintoksikatsiya jarayonlarini kamaytirish va jarohatni bitish tendensiyasini oshirish fonida tizimli yallig'lanish sindromi omillarini stimulyatsiya qilishdan iborat bo'ldi.

«TIZIMLI QIZIL BŌRICHALI BEMORLARDA BUYRAK ZARARLANISHINI ERTA ANIQLANSHDA VCAM-1 VA VEGF DARAJALARINING DIAGNOSTIK VA PROGNOZIK AHAMIYATI»

Aybergenova X.Sh., Miraxmedova X.T.

Toshkent tibbiyot akademiyasi

Tizimli qizil bo'richa — bu keng tarqalgan va og'ir kechuvchi autoimmun kasallik bo'lib, u buyraklarga uzoq muddatli zarar yetkazadi hamda bemorlarning yashash sifatiga va umr davomiyligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. So'nggi yillarda TQB bilan bog'liq bo'lgan lupus nefritining(LN) erta va tez rivojlanish sabablari faol o'rganilmoqda.

Tadqiqot maqsadi: TQB bemorlarda buyrak zararlanishi holatida klinik-laborator, immunologik ko'rsatkichlar va adgezion molekularlarning diagnostik va prognostik ahamiyatini baholash.

Materiallar va usullar: Tadqiqot Toshkent tibbiyot akademiyasi ko'p tarmoqli klinikasining revmatologiya bo'limida olib borilib, 70 nafar TQB tashxisi qo'yilgan LN bo'lgan va bo'lmagan bemorlar guruhlarida o'rganildi.

Natijalar: Proteinuriya, gematuriya, kreatinin va mochevina TQB/LN bo'lmagan guruhda mos ravishda 56,7%, 36,7% va 23,3% ni tashkil etdi. Olib borilgan umumiy klinik laboratoriya tahlillari natijalariga ko'ra, TQB/LN bo'lmagan guruhdagi bemorlarda gemoglobin o'rtacha $99,5 \pm 1,44$ g/l; TQB/LN guruhidagi bemorlarda esa $80,23 \pm 1,05$ g/l ni tashkil etdi. Eritrotsitlar soni TQB/LN bo'lmagan guruhda $3,2 \pm 0,15 \times 10^{12}$ /l; TQB/LN guruhida esa $2,9 \pm 0,06 \times 10^{12}$ /l bo'ldi. Leykotsitlar soni TQB/LN bo'lmagan guruhda $6,5 \pm 0,41 \times 10^9$ /l; TQB/LN guruhida esa $7,1 \pm 0,21 \times 10^9$ /l ni tashkil etdi. Aniqlandiki, ECHT (eritrotsitlar cho'kish tezligi) TQB/LN bo'lmagan guruhda $17,3 \pm 1,1$ mm/soat; TQB/LN guruhida esa $20,1 \pm 1,48$ mm/soat bo'lgan. Proteinuriya TQB/LN bo'lmagan guruhda $0,3 \pm 0,29$; TQB/LN guruhida esa $1,2 \pm 0,18$ ni tashkil etdi. Siydikning nisbiy zichligi TQB/LN bo'lmagan guruhda $1011,1 \pm 0,45$; TQB/LN guruhida esa $1009,4 \pm 0,41$ ga pasaygani kuzatildi. Biokimyoviy tadqiqotlardan umumiy oqsil miqdori TQB/LN bo'lmagan guruhda $65,3 \pm 1,09$; TQB/LN guruhida esa $58,1 \pm 0,44$ ni tashkil etdi. Jigar morfofunktsional holatini aniqlovchi ko'rsatkichlardan ALT TQB/LN bo'lmagan guruhda $27,7 \pm 1,8$; AST esa $24,3 \pm 1,9$ bo'lgan. TQB/LN guruhida esa ALT $25,5 \pm 0,916$; AST $20,6 \pm 0,88$ ni tashkil etdi.

Glyukoza darajasi TQB/LN bo'lmagan guruhda $4,97 \pm 0,08$; TQB/LN guruhida esa $5,8 \pm 0,07$ bo'lib, tanqidiy ko'rsatkichlar qayd etildi. Gemostaz bilan bog'liq bo'lgan fibrinogen ko'rsatkichlari ikki guruhda ham deyarli bir xil bo'lib, mos ravishda $347 \pm 10,94$ va $349,1 \pm 11,81$ ni tashkil etdi. Biroq trombotestda ozgina oshish kuzatildi: $5,27 \pm 0,074$ va $5,29 \pm 0,077$. Bu esa glomerulalardagi giperkogulyatsiya jarayoni davom etayotganligini ko'rsatadi.

VCAM-1 darajasi TQB/LN bo'lmagan guruhda $216,99 \pm 4,6$ pg/ml va TQB/LN guruhida esa $311,18 \pm 7,1$ bo'lib, **VCAM-1 uchun $P < 0,02$; VEGF darajasi esa** TQB/LN bo'lmagan guruhda $429,15 \pm 5,8$ va TQB/LN guruhida esa $546,65 \pm 6,8$ bo'lib, VEGF uchun $P < 0,02$ natijalarni ko'rsatdi. Har ikkala ko'rsatkich proteinuriya bilan yuqori darajada korrelyatsiyada bo'ldi. Demak, TQB LN li va LN siz guruhilarda sog'lom nazorat guruhga nisbatan v ikkala guruh o'rtasidagi biomarkerlar farqi bir-biriganisbatan ishonchli darajada yuqori aniqlikni ta'minladi.

Xulosa: LN bo'lgan bemorlarda VCAM-1 va VEGF darajalarini baholash kasallik og'irligini aniqlash va uning rivojlanishini bashorat qilishda muhim ahamiyatga ega. Kelgusida ular LN bilan bog'liq buyrak shikastlanishini aniqlovchi yangi diagnostik biomarkerlar sifatida qo'llanilishi mumkin. Bu esa bemorlarni individual davolash yondashuvini yaxshilashga hamda buyrak asoratlari xavfini kamaytirishga qaratilgan davolash strategiyalarini optimallashtirishga xizmat qiladi.

Rozumbetova S.R., Umarova Z.F., Tursunova L.D., Jabbarov O.O. PODAGRIK NEFROPATIYASI MAVJUD BEMORLARDA BUYRAKLARNING KLINIK-FUNKSIONAL HOLATI	55
Ilmuratova M.A., Abdullayeva D.T. ATIPIK QO'ZG'ATUVCHILAR BILAN ZARARLANGAN VA ZARARLANMAGAN BEMORLAR GURUHIDA LABORATOR VA FUNKSIONAL KO'RSATKICHLARNI TAQQOSLASH	56
Azimova N.A., Maxamatjanova N.M. AURALI MIGRENNIDAVOLASHIDA IGLOTERAPIYANING AHAMIYATI	56
Rahmatova M.R., Tulyaganova D.K. ARTERIAL GIPERTENZIYALI BEMORLARDANATRIY ISTE'MOLINI CHEKLASHNING AHAMIYATINI TAHLIL QILISH.	57
Sharipova M.Sh., Shukurov F.I. AYOLLAR TURLI SHAKLDAGI BEPUSHTLIGINI ERTA TASHXISLASHDA PROTEOM MARKERLARINING PROGNOZIK IMKONIYATLARI	57
Ergashev U.Y., Iriskulov B.U., Zohirov A.R. DIABETIK YIRINGLI-NEKROTIK JAROHATLARNING PATOFIZIOLOGIK O'ZGARISHLARINI ANIQLASH VA ULAR ASOSIDA KOMPLEKS DAVOLASHNI TAKOMILLASHTIRISH (KLINIK TADQIQOT)	58
Aybergenova X.Sh., Miraxmedova X.T. «TIZIMLI QIZIL BÖRICHALI BEMORLARDA BUYRAK ZARARLANISHINI ERTA ANIQLANISHDA VCAM-1 VA VEGF DARAJALARINING DIAGNOSTIK VA PROGNOZIK AHAMIYATI»	59
Hakimova Sh.B., Abraqulova P.A., Bobonazarova M.N., Hayitov M.S. VITAVOLT: YARA REGENERATSİYASINI TEZLASHTIRUVCHI INNOVATSION TEXNOLOGIYA	60
Xamrayev A.A., Aripova N.N., Egamberdiyeva L.Y. SURUNKALI PANKREATIT BILAN OG'RIGAN BEMORLARDA OSTEOPEZIYA VA OSTEOPAROZ XAVF OMILLARI, D-25(OH)D VITAMININING ENG BARQAROR SHAKLI (KALSIY-DIOL) DARAJASINI BAHOLASH.	60
Bobonazarova M.N., Hakimova Sh.B., Abraqulova P.A., Mirkomilov E.M. UYQU ARTERIYASI KASALLIGIGA BOG'LIQ NEOVASKULYAR GLAUKOMANING DASTLABKI KLINIK TAHLILI	61
Raximova M.Q., Gafurov N.N. GBO TERAPIYASINING TIBBIYOTDAGI RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI VAAMALIY AHAMIYATI	61
Mirzoodilova N.A., Umarova Z.F., Tursunova L.D. "KARDIORENAL SINDROMDA RUHIY HOLATNI YAXSHILASH VA HAYOT SIFATINI TIKLASH: TERAPIYANING ASOSIY MUAMMOLARI VA DAVOLASHNING YANGI ISTIQBOLLARI"	62
Sayidburxonov S.S., Vaqqosova Sh.G. 2-TIP QANDLI DIABETGA CHALINGAN BEMORLARDA LAPOROSKOPIK MINIGASTROSHUNT LASH OPERATSİYASINI SAMARADORLIGINI BAHOLASH	63
Saxiboyev D.P., Xusinov D.O., Mingboyeva Z.O. IKKI TOMONLAMA CHOVCURRALARIDA LAPOROSKOPIK OPERATSİYALARNI TAKOMILLASHTIRISH (TAPP)	63
Babaxanov X. M., Sadikova N.G. SEMIZLIK BILAN KECHUVCHI 2-TUR QANDLI DIABETDA ARTERIAL GIPERTENZIYANING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	64
To'xtasheva F.A., To'xtasheva Z.A., Karimova L.M., Saparbaeva J.S. TERAPIYA SOHASINING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA INNOVATSION RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	65
Ergashev B.J. ONALIK VA BOLALIKNI MUHOFAZA QILISH	65
Ergashev B.J. TERAPIYANING DOLZARB MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	66
Urunbayeva D.A. Omonova Z.T. 2-TUR QANDLI DIABET BILAN OG'RIGAN BEMORLARDA INSULIN GLARGIN VA LIXISENATIDNING KOMBINATSİYASINING SAMARADORLIGI VA XAVFSIZLIGI	66
Qilichov Sh.A., Tursunova L.D. SURUNKALI PIYELONEFRITI BOR BEMORLARDA ARTERIAL GIPERTENZIYANING KECHISHI VA BUYRAKLARNING FUNKSIONAL FAOLIYATIGA TA'SIRI	67
Axmatova K.A., Azizova D.M. GMG - REDUKTAZANING XOLESTERIN BIOSINTEZIDAGI VA ATEROSKLEROZ RIVOJLANISHIDAGI O'RNI	68
Axmatova K.A., Azizova D.M. PROPROTEIN KONVERTAZA SUBTILIZIN KEKSIN 9 TIP FERMENTINING ATEROSKLEROZDA XOLESTERIN METABOLIZMIDAGI O'RNI	68
Alimova M.M. KLIMAKTERIK SINDROMI BOR AYOLLARDA O'RIN BOSUVCHI GORMONAL TERAPIYANING SAMARADORLIGI	69
Omonova D.U. XORAZM VILOYATI SHAROITIDA ISTIQOMAT QILUVCHI SURUNKALI GEPATIT BILAN OG'RIGAN BEMORLARNING OVQATLANISHI	70
Tolibov D.S., Abdurasulova N.A. BOSH MIYA SURUNKALI ISHEMIYASI I-II-BOSQICHLARIDA MRT-TEKSHIRUVNING AHAMIYATI.	70
Sharifova M.F. YURAK ISHEMIK KASALLIGINI KLINIK INSTRUMENTAL VA MOLEKULYAR GENETIK TAHLILGA ASOSLANGAN HOLDA DAVOLASH STRATEGIYASINI INTEGRATSİYALASH	71
Maxmudova F.R., Nasirova X.K. GIPOTIREOZNING TUXUMDONLAR ZAXIRASINI KAMAYISHIGA TA'SIRI	72
Tolmasov R.T., Xudoynazarova S.Sh. TERAPIYA SOHASI RIVOJLANISHIDA ZAMONAVIY ANATOMIYA FANINING O'RNI	72